

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ
ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 23–24 травня 2019 року)

У двох частинах

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2019

СКАСУВАННЯ ІНСТИТУТУ НАКАЗНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЯК ЗАПОРУКА ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПРАВЕДЛИВОГО СУДУ

Орлов О.Л.

Студент III курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Щербак С.В.

к. ю. н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Серед численних статистичних досліджень, що проводяться в Україні, центральну увагу привертає вивчення ставлення громадян до судової гілки влади. Як свідчать дані об'єктивної статистики, отримані з різних джерел, населення демонструє критично низький рівень довіри до українських судів.

Згідно з результатами, отриманими в жовтні 2017 р. соціологічною службою Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова та проектом Ради Європи «Підтримка впровадженню судової реформи в Україні», респонденти виявили надзвичайно низький рівень довіри до вітчизняної судової системи. Про свою повну недовіру до судів та судової системи в цілому повідомили 80,9 % опитаних. З них місцевим судам не довіряють 77,4 %, Вищому антикорупційному, Верховному та Конституційному судам України відповідно – 86,3, 72,0 та 66,8 %. При цьому свою довіру висловили лише 9,3 % опитаних. Характерно, що рівень недовіри до державного апарату досяг 80,7 %, у зв'язку з чим негативне ставлення до судової гілки влади не можна вважати простим збігом обставин. Зрозуміло, що подібна ситуація, що склалася навколо вітчизняної судової системи, є відображенням процесів, що охопили всі сфери суспільного та державного життя в Україні та набули ознак хронічної системної кризи [1, с. 2, 4, 25].

Такі висновки впливають, наприклад, з дослідження Інституту соціології Національної академії наук України, згідно з яким переважна більшість населення України, що оцінюється приблизно в 90 %, проживає за межею крайньої бідності та злиднів в стані постійного прихованого голодування, тобто знаходиться перед постійною загрозою голодної та холодної смерті і смерті від хворіб і в стані прискорено прогресуючого загального зубожіння, поневолення і вимирання [2]. Причому самі стандарти життя для даної переважної частини населення знаходяться між межею крайньої бідності, тобто злиднів, і межею екстремальної бідності і крайньої знедоленості, не досягаючи межі не тільки звичайної, але й абсолютної бідності [3, с. 19, 48].

З іншого боку, вся небезпека даної ситуації посилюється позбавленням або обмеженням населення України на законодавчому рівні можливості захистити себе від

відповідних штучно створених нестерпних життєвих умов, у тому числі через запровадження перешкод у сфері реалізації права на справедливий судовий захист.

Як відомо, дане конституційне право, будучи спеціально захищеним, відноситься до основоположних, тобто таких, які не підлягають обмеженню ні за яких умов, у тому числі в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Причому, така заборона обмеження права на судовий захист, яка встановлена на найвищому конституційному рівні, є абсолютною та не допускає жодних виключень або відступів. Та незважаючи на це, вона прямо нехтується на рівні кодифікованого права, яке по відношенню до норм конституційного права носить підпорядкований характер та за визначенням не може знаходитись у протиріччі з ними. Зокрема, якщо Конституція України, що є основним законом держави та має найвищу юридичну силу, встановлює пряму заборону на обмеження права на судовий захист, - то чинний Цивільний процесуальний кодекс ігнорує таку заборону та прямо порушує її через інститут наказного провадження.

Даний інститут вперше запроваджено до вітчизняного законодавства 18 березня 2004 р. з прийняттям нового Цивільного процесуального кодексу, і з того часу, попри явні, безсумнівні та незаперечні ознаки неконституційності, його збережено в усіх подальших 75 редакціях кодексу.

Згідно офіційного визначення та тлумачення, судовий наказ, що регламентується інститутом наказаного провадження, задекларовано як особливу форму судового рішення, що видається судом за результатами розгляду вимог, передбачених ст.161 ЦПК України [4].

Серед таких вимог за теперішніх кризових умов, в яких знаходяться українське суспільство та держава, найбільшу увагу привертають, передусім, вимоги про стягнення коштів за рахунками щодо оплати житлово-комунальних послуг, у тому числі з урахуванням індексу інфляції та 3 відсотків річних, нарахованих заявником на висунуту суму. Особливої гостроти дане питання для населення України набуває у контексті неприродньо високого та необґрунтованого рівня таких тарифів, які повністю прив'язані до курсу обміну валют, що, за деякими розрахунками, завищено НБУ більш ніж на 900 % або більш ніж у 9 разів [5, с. 57, 58].

На даний момент, коли в державі через прийняття, підписання та введення в дію нового Закону «Про житлово-комунальні послуги» відбувається обмеження права приватної власності в багатоквартирних будинках та агресивне запровадження завуальованих типово більшовицьких інститутів зовнішнього управління, колективної власності, колективного споживання послуг та колективних договорів, тобто фактична

реанімація колективізації 1920 – 1940-х р.р. та колгоспної системи, дане питання грає особливо важливу та принципову роль. При цьому з урахуванням трагічної та катастрофічної ситуації, що склалася в суспільстві та державі, віднесення житлово-комунальних послуг, що регулюються саме вказаним законом, який фактично реанімує колективізацію, до сфери дії інституту наказного провадження викликає особливе занепокоєння та повністю виправдані питання щодо дійсної мети таких нововведень, оскільки в Україні колективізація як елемент більшовицької політики державного терору вже прямо засуджена та визнана геноцидом.

Найбільшу кількість запитань викликає сам порядок розгляду заяв про видачу судового наказу, оскільки такий розгляд, згідно зі ст.167 ЦПК України [4], проводиться судом без судового засідання і повідомлення сторін. З іншого боку, не менше запитань викликає вживання законодавцем відносно особи, щодо якої подано заяву про видачу судового наказу, терміну «боржник», оскільки в результаті такого підходу безпідставно присвоюється негативний статус одній зі сторін і надається пряме сприяння іншій. Тобто в ситуації, коли без процесу доказування лише на підставі самого факту звернення заявника до суду протилежна особа опиняється у відверто невідгідному становищі, будучи при цьому позбавленою можливості захищатися та доводити свою невинуватість та правоту, за визначенням прямо порушується задекларована засада справедливості та неупередженості та як такі нівелюються самі інститути суду та судочинства. Окреме занепокоєння викликає ситуація, в якій таке порушення офіційно санкціоноване законодавчим органом, який призваний відстоювати права, свободи та інтереси громадян, а не порушувати та утискати їх.

Крім того, повністю абсурдним та відверто нелогічним видається формулювання, закріплене у статті 19 ЦПК України. [4] Згідно з ним, наказне провадження призначене для розгляду справ за заявами про стягнення грошових сум незначного розміру, щодо яких відсутній спір або про його наявність заявнику невідомо. Очевидним є той факт, що розмір грошових сум не є абсолютною величиною та у кожному конкретному випадку їх значущість або незначущість повинна з'ясовуватися, виходячи з матеріального становища особи. Так само наявність спору беззаперечно підтверджується вже самим фактом звернення особи до суду за ситуації, в якій одна зі сторін відмовляється чи не погоджується виконувати або не виконує вимогу іншої сторони, тим самим демонструючи свою незгоду з пред'явленими вимогами та оспорує їх, оскільки за відсутності спору взагалі відсутні підстави для звернення до суду. Виходячи з цього, не витримує ніякої критики припущення законодавця щодо можливої необізнаності заявника з наявністю спору як підстави для звернення до суду з заявою про видачу судового наказу. Зрозуміло,

що у заявника завжди є відповідна можливість припустити або встановити факт наявності спору, виходячи з прямої відмови опонента від задоволення пред'явлених до нього вимог або їх невизнання чи невиконання. Більш того, в даній ситуації, що набула особливої актуальності для сучасної України, зокрема, при стягненні коштів за рахунками щодо оплати житлово-комунальних послуг, варто пам'ятати про презумпцію невинуватості та правоти споживача та презумпцію винуватості та неправоти виконавця, постачальника та виробника, яка діє у нормах вітчизняного цивільного права, що становлять предмет будь-якого цивільно-правового позову, та відповідно до якої будь-які нечіткості та двозначності завжди тлумачать на користь споживачів.

Беззаперечно, саме розглянутий підхід вітчизняного законодавця, який фактично санкціонував порушення права на справедливий та неупереджений суд, виступає однією з основних причин надзвичайно високого рівня недовіри населення до державного апарату. При цьому, існують всі підстави розглядати однією з основних причин критично високого рівня недовіри населення до такої складової державного апарату як судова влада застосування судами процедури наказного провадження, за своєю сутністю спрямованого проти українського народу, замість виконання ними свого безпосереднього та принципового обов'язку щодо забезпечення засади верховенства права та закону та підняття питання про відверту неконституційність такого інституту та його негайне скасування.

Виходячи з цього, одним зі шляхів підвищення рівня довіри населення до судової системи і державної влади та запорукою відновлення та забезпечення засади справедливого та неупередженого суду може стати як найшвидше визнання інституту наказного провадження неконституційним та його скасування. Важливо завжди пам'ятати, що такий інститут ні за яких умов не можна вважати ані справедливим та неупередженим, ані конституційним, ані таким, що взагалі має будь-яке відношення до судочинства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Звіт за результатами соціологічного дослідження «Ставлення громадян України до судової системи». К.: Український центр економічних і політичних досліджень ім. Олександра Разумкова, Рада суддів України, Проект Ради Європи «Підтримка впровадженню судової реформи в Україні», 2017. 28 с.
2. В Україні бідними являються 90 % громадян. URL: <https://www.minprom.ua/news/228360.html> (дата звернення: 18.04.2019).

3. Доклад Межучрежденческой группы экспертов по показателям достижения целей в области устойчивого развития от 19.02.2016г. № E/CN.3/2016/2/Rev.1. ООН: Экономический и Социальный Совет. 77 с. URL: <https://unstats.un.org/unsd/statcom/47th-session/documents/2016-2-IAEG-SDGs-Rev1-R.pdf> (дата звернення: 18.04.2019).
4. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. Дата оновлення: 04.11.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 18.04.2019).
5. Орлов О.Л. Колективні трудові спори: фундаментальна причина виникнення // Нові завдання та напрями розвитку юридичної науки у XXI столітті: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м.Одеса, 18-19 січня 2019 року. Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2019. 84 с.

ПРАВОВА ПРИРОДА ПЛАТЕЖІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ОХОРОНОЮ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Плотнікова М.В.

*к.ю.н., доцент кафедри МСПЦПД ННІ права
Сумського державного університету*

Загальні положення щодо правової охорони об'єктів авторського права визначені у Книзі IV Цивільного кодексу України [1], деталізація яких здійснюється у Законі України “Про авторське право і суміжні права” [2]. У зв'язку з реалізацією майнових прав на цей вид об'єктів права інтелектуальної власності законодавство передбачає сплату різного роду платежів, які мають різний характер, підстави та порядок сплати, тому уявляється доцільним розглянути їх правову природу докладніше.

Основний вид платежів – це кошти, що сплачуються за використання об'єктів авторського права згідно укладених авторських договорів. Відповідно до ч. 2 ст. 33 зазначеного Закону авторська винагорода визначається у договорі у вигляді відсотків від доходу, отриманого від використання твору, або у вигляді фіксованої суми чи іншим чином, при цьому її ставки не можуть бути нижчими за мінімальні ставки, встановлені Кабінетом Міністрів України. Не зважаючи на закріплення розмірів мінімальних ставок, зазначені платежі мають цивільно-правовий характер.

У зв'язку з тим, що використання деяких об'єктів авторського та суміжних прав може здійснюватися великою кількістю користувачів, а укладання договорів з правласниками у кожному випадку важко реалізувати, в західноєвропейських країнах склалася система збору винагороди за використання таких об'єктів через організації